

El rap (*Lophius piscatorius*) (ALDC, VIII, P 85. El rap)

El rap és un 'peix de carn apreciada, sense escates, que pot atènyer 150 centímetres de llargada, de cap molt ample i més gros que la resta del cos, amb la boca amplíssima i amb un filament sobre el musell, que actua com a esquer per atreure els peixos víctimes de la seva voracitat (*Lophius piscatorius*); var. *arrap* 72, amb pròtesi vocàlica potser per atracció formal de *arrap* 'esgarrapada'. Com a ètim, la proposta de partir d'una possible relíquia preromana sorotàptica (*DECat*) no es veu prou fonamentada; sembla més acceptable la de procedir del llat. *RAPUM* 'nap rodó', per la comparació del cap enorme del peix amb l'arrel de l'esmentada crucífera. El primer que va intuir aquesta relació etimològica va ser Meyer-Lübke, potser —com diu Colón, 1981— arran de l'estada per terres tarragonines del savi romanista on degué assaborir el *Lophius piscatorius*; proposta que després va confirmar Colón (*ibidem*) amb un ampli estudi on afegeix un congènere romànic, *raves*, que justifica la motivació de la metàfora de la crucífera. El mot va davallar a les costes murcianes i andaluses (*LMP*, IV, mapa 632; Arias/de la Torre, 2019) com tants altres mots catalans (*garneu*, *mújol*, etc.), passant al cast. comú, *rape*, on és més conegut *pejesapo*, com també al gallec (Ríos Panisse, 1977: 434); a l'argument geogràfic es pot afegir el cronològic, car el mot es documenta al s. XVI en cat., mentre que en cast. no apareix fins al s. XVIII.

El mot s'ha incorporat, per metàfora, a locucions com *boca de rap* 'boca gran'.

Es coneix una varietat de rap, no recollida en les nostres enquestes, el *rap vermell*, *Lophius budegassa*, pel color vermellós del seu dors (Duran, 2010: 344), amb el peritoneu negre, també dit *rap fotaire* i *rap negre*, enfront del *Lophius piscatorius*, que té el peritoneu blanc, però sobre la bondat de la respectiva carn discrepa Duran (2010) del *DIEC* i de Arias/de la Torre (2019).

Un altre nom, *buldroi* (var. *buldroil* 2, 3, amb ultracorrecció), és d'àrea septentrional l'origen del qual era atribuït, amb caràcter hipotètic, a l'it. *boldrò* (*DECat*), però que cal considerar procedent de l'oc. *boldròi*, atesa la seva tradició documental (s. XV), l'atestació lexicogràfica (Alibert) i dialectal i la concentració del mot en ross. (Veny, 2015 c: 215). Cal afegir que l'ictiònim també s'ha recollit en men. i que està documentat en Febrer Cardona (v. 1830 [2001]); es tracta d'un occitanisme marítim, singular a les Balears, que hi degué arribar a través de les relacions marineres mediterrànies (veg. un cas semblant en el tort. *passard* 'rèmol' ← oc. *passard*).

El nom genuí d'aquesta espècie és *rap*, pràcticament pancatalà, l'àrea del qual és interrompuda al nord i al men. per l'occitanisme *buldroi*.

Rap és l'únic mot normatiu des del *DOrt*, 1917.

